

Zloraba in zanemarjanje otrok – storilci starši

David Smolej, Policijska postaja Koper

Namen

V prispevku z zgornjim naslovom, avtor obravnava nasilje v družini predvsem takrat, kadar gre za zanemarjanje in zlorabo otrok in so storilci starši. Poudarek namenja predvsem praktični izvedbi obravnave s strani policije in obrazloži razlikovanje nasilja v družini kot prekrška in kot kaznivega dejanja, ter predstavlja statistične podatke o nasilju v družini za zadnja 3 leta, od kar se je to pojavilo v Kazenskem zakoniku (2008).

Metodologija

Za pripravo prispevka je avtor uporabil metodo analize tekstov.

Ugotovitve

Avtor v prispevku prikazuje statistične podatke za zadnja leta, ko je nasilje v družini opredeljeno v Kazenskem zakoniku (2008) in podatke primerja z obdobjem, ko je bilo to obravnavano v veliki meri kot prekršek. Poleg tega ugotavlja učinkovitost izreka prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi in tudi o tem podaja svoja stališča in predloge za učinkovitejšo praktično izvedbo.

Omejitve/uporabnost

Kaznivo dejanje nasilje v družini je v Kazenskem zakoniku (2008) opredeljeno slaba tri leta, zato avtor do sedaj zbrane podatke primerja s prej izvedenimi ukrepi zaradi prekrškov storjenih v sorodstvu, oziroma kaznivimi dejanji z elementi nasilja storjenimi v družinski skupnosti.

Praktična uporabnost

Zaradi kratkega obdobja in prakse obravnave kaznivega dejanja nasilje v družini, je prispevek v pomoč policistom na terenu, predvsem za ločitev kaznivega dejanja od prekrška, ter uspešno zaznavanje kaznivega dejanja, ko so oškodovani in zlorabljeni otroci, storilci pa starši.

Izvirnost/pomembnost prispevka

Prispevek bo prvi strokovni prispevek te vrste.

Ključne besede: nasilje v družini, zloraba, zanemarjanje in surovo ravnanje, kaznivo dejanje, prekršek, prepoved približevanja

1 Uvod

Nasilje v družini, je kljub pozni umestitvi v Kazenski zakonik (2008), v družbi prisotno že dolgo let in se je razvilo skozi zgodovino človeštva. Predstavlja posebno nevarnost za človekove vrednote, posebno tiste, ki so kršene v družinski skupnosti. Posebna nevarnost nasilja v družini preži na otroke, ki so v obdobju odraščanja v zelo občutljivem psihičnem stanju in jih lahko vsaka zloraba, zaznamuje celotno življenjsko obdobje. Zaradi tega je potrebna posebna pozornost policije oziroma preiskovalcev iz tega področja, da znajo zaznati nasilje in od vseh udeležencev in očitvidcev zbrati kar se da največ obvestil, kajti v veliko primerih so le osebni dokazi tisti, ki temeljijo na sodbi zoper storilca kaznivega dejanja nasilja v družini.

V tem prispevku bomo skušali ugotoviti, kakšno je stanje v Republiki Sloveniji na področju prekrškov in kaznivih dejanj v zvezi z nasiljem v družini. Prav tako želimo ugotoviti smotrnost in učinkovitost izreka ukrepa prepovedi približevanja, ki je nekakšen sopotnik, predvsem pri kaznivih dejanjih nasilja v družini. Na podlagi teoretičnih spoznanj bomo ugotavljali, kako se statistični podatki ujemajo s teoretičnimi spoznanji. Na podlagi tega bomo opredelili svoja stališča in ocene o rezultatih, ter podali predloge za izboljšanje stanja na proučevanem področju.

2 Teoretični uvod

2.1 Nasilje v družini

Ko v današnjih časih teče govor o nasilju v družini, se mnogim dozdeva, da je to nekakšno novost in da tega do pred nedavnim ni bilo. Res je, da v preteklosti nasilje v družini ni bilo definirano v kazenski zakonodaji, so se pa zato obravnavala določena kazniva dejanja in prekrški storjeni v družinski skupnosti. Kot pravi Kraljičeva (2010) je bilo nasilje v družini prisotno že v najstarejših časih, kar lahko zasledimo v raznih pravnih (oče je lahko prodal sina v suženjstvo; če je sin udaril očeta, so mu odsekali roko) in religioznih virov (Kajn ubije Abela), ki v določenih primerih nasilje v družini celo dopušča.

Nasilje v družini, kot izraz za agresivno vedenje med posamezniki v družinski ali drugi izven zakonski skupnosti, se je v slovenski kazensko pravni zakonodaji, kot kaznivo dejanje prvič pojavilo s Kazenskim zakonikom (2008). To je kaznivo dejanje, ki se preganja po uradni dolžnosti in je tako dalo prijavno dolžnost centrom za socialno delo in ostalim službam, ki pri opravljanju svojega dela izvedo za tovrstno kaznivo dejanje. Uradno pregonljivo kaznivo dejanje ima smisel v tem, da se žrtev, ki je čustveno vzbunjena zaščiti in mora o kazenskem pregonu v njenem imenu odločiti država. Sama definicija kaznivega dejanja zajema vsako uporabo fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana, proti drugemu družinskemu članu, katerega spravlja v podrejen položaj. Pri tem je kaznivo dejanje tudi ob izvajanju nasilja s strani enega družinskega člana nad drugim in je pri tem prisoten otrok. Tako lahko ugotovimo, da nasilje v družini ni le storitveno kaznivo dejanje temveč tudi opustitveno ali celo kaznivo dejanje storjeno iz malomarnosti (Filipčič, 2010).

2.1.1 Fizično nasilje

Iz dostopnih statističnih podatkov slovenske policije je razvidno, da je največ žrtev nasilja v družini odraslih žensk, storilcev pa moških kar kaže na očitno znašanje močnejšega spola nad šibkejšim. Že to nam pove, da gre v večini primerov za pojav fizičnega nasilja, z uporabo telesne moči. Predvidevati gre, da v primeru fizičnega nasilja, ko so storilke ženske nad žrtvijo moškega spola zaradi šibkosti uporabijo določene nevarne predmete, zaradi katerih so posledice lahko veliko hujše, kot pri uporabi zgolj fizične sile. Izmed vseh oblik obravnavanega nasilja v družini se največkrat pojavi prav fizično nasilje. To pa ne pomeni, da je tovrstnega nasilja dejansko največ, saj se verjetno v sivem polju kriminalitete skriva veliko več psihičnega

nasilja, ki pa se ga mnogi sploh ne zavedajo in se jim ne zdi policija primerna institucija za naznanjanje takšnega kaznivega dejanja. To je tudi razumljivo glede na dejstvo, da je takšna oblika nasilja težko dokazljiva in miselnost, da je fizično nasilje edino pravo nasilje (Mušič, 2010).

2.1.2 Psihično nasilje

Psihično nasilje je prav tako lahko storjeno kot storitveno ali opustitveno dejanje. To v primeru storitve za doseg svojega cilja zajema deviantni odziv na frustracijo, ki se kaže v agresivnem vedenju, predvsem žaljenju, povzročitvi strahu, ponižanju, občutku manjvrednosti in najbolj prefinjenem načinu, ki mu pravimo manipulacija. V veliki meri, vsaj za človeško psiho, pa je nezaželeno ignorantno vedenje partnerja v obliki molčečnosti in neverbalne komunikacije, ki jo kaže z držo telesa. Opisano obliko nasilja v veliki meri pripisujemo ženskam, saj so te za uporabo fizičnega nasilje očitno nemočne in se poslužujejo sredstev s katerim lažje dosežejo svoje cilje. Zanimiva je razprava o večji nevarnosti fizičnega ali psihičnega nasilja. V vsakem primeru je fizično nasilje nevarnejše, saj pri tem obstaja možnost, da za posledico uporabe slednjega nastopi tudi smrt. Pri žrtvah, ki so izpostavljene psihičnemu nasilju vsekakor obstaja možnost zdravljenja in rehabilitacije (Mušič, 2010).

2.1.3 Nasilje v družini, prekršek ali kaznivo dejanje?

Ko imamo opravka z nasiljem v družini, lahko slednjega obravnavamo kot prekršek v primeru izzivanja k pretepu, spodbujanja k pretepu, vedenju na drzen, nasilen, nesramen ali žaljiv način, pri čemer je takšno vedenje zoper sorodnike opredeljeno kot kvalificirana oblika in s tem višja globa (Zakon o varstvu javnega reda in mira, 2006).

V primeru pojava nasilja v družini kot kaznivega dejanja pa Kazenski zakonik (2008) pravi, da je to kaznivo dejanje v primeru, da kdo v družinski ali drugi trajnejši skupnosti s kom grdo ravna, pretepa drugega in z njim ravna ponižujoče, ga preganja iz skupnega bivališča, omejuje svobodo, ga zalezuje oziroma kakorkoli spravi drugega v podrejen položaj.

Iz opisanega lahko ugotovimo, da Zakon o varstvu javnega reda in mira (2006) jasno opredeljuje nasilje v sorodstvenih razmerjih, med tem ko se v Kazenskem zakoniku (2008) pojavi abstraktni pojem družinske ali druge trajnejše življenjske skupnosti. Osnova za razločevanje kaznivega dejanja od prekrška je prav gotovo teža ravnanja in storilčeva naravnost na pravno zavarovane vrednote. Del odgovora pa najdemo v Zakonu o prekrških (2011), ki pravi, da ima v primeru prekrivanja prekrška in kaznivega dejanja prednost izvedba kazenskega postopka, kar je skladno s splošnim pravilom, da odgovornost storilca za hujšo vrsto dejanja izključuje njegovo odgovornost za milejše ravnanje (Selinšek, 2010).

2.2 Spolna zloraba otroka

Zlorabljanje otrok je prisotno že od nekdaj in je družbeno pogojen koncept, ki so ga oblikovali ljudje, zgodovina in kultura (Bašič, 2002).

Ko imamo v mislih zlorabo otroka, najprej pomislimo na spolno nasilje, ki je najbolj nevarno za mladoletno osebo. Kot pravi Frei (1996) je spolna zloraba otroka takrat, ko odrasla oseba ali mladostnik zlorablja otroka z namenom, da se vzburi ali poteši spolno slo. Takšno nasilje je prisotno v vseh družbenih slojih in je proces, ko odrasli daljše časovno obdobje fantazirajo in imajo domišljajske predstave o spolnih odnosih z otroci.

Mikuž Kosova (1997) pravi, da je storilec lahko oseba znotraj ali zunaj družine in se zloraba deli na kontaktno in nekontaktno. Slednja vključuje uporabo otroka za snemanje pornografije, vendar brez kontakta. Kontaktna zloraba pa vključuje dotik prsi ali genitalij, ter razne vrste spolnega občevanja.

Večina zlorabljenih otrok živi v na videz običajnih družinah, zato je samo zaznavanje tovrstnih dejanj zelo oteženo. Je pa toliko večje breme na tistih, ki so v stiku z otrokom oziroma tistih, ki za odklonska dejanja vedo in so v dvomih ali zadevo naznaniti ali jo potlačiti ali jih celo zavezuje

poklicna molčečnost. Zaradi v veliki meri prikrite kriminalitete, je tudi materialnih dokazov za obstoj kaznivega dejanja zlorabe otroka bore malo. Tisti, ki pa obstajajo pa so predvsem osebni dokazi na strani žrtve, ki pa lahko že kaže psihične motnje in ni sposobna pričati (Frangež, 2010).

2.2.1 Spolna zloraba otroka kot oblika nasilja v družini

Spolna zloraba v družini vključuje spolne odnose, ki se dogajajo med družinskimi člani, med katerimi je po zakonu prepovedana poroka ali med otrokom in drugimi ostalimi člani gospodinjstva. Zloraba vključuje spolni akt z biološkimi ali adoptivnimi starši, očimom ali mačeho, s starejšim sorojencem ali drugimi sorodniki ali sostanovalci ali družinskimi prijatelji (Mikuž Kosova, 1997)

Veliko zlorab otrok se pojavi tam, kjer se počutijo najbolj varne, se pravi v družinskem okolju. Njihovo zaupanje storilci izkoristijo v svojo prid in zlorabijo otroka, do katerega imajo dostop, saj bi za zlorabo tujega otroka morali vložiti več truda. Priprava na samo zlorabo je lahko dolgotrajna, saj si za žrtve storilci najdejo osamljene otroke, po možnosti zapostavljene od vrstnikov, ki jim posvečajo več pozornosti in si tako pridobijo zaupanje. Storilci, ki spolno zlorabljujejo otroke v družinskem okolju, ne veljajo za pedofile temveč za ljudi, ki za lastne seksualne užitke zlorabljujejo situacije in premoč nad otrokom (Frangež, 2010).

Različni tuji avtorji (Worntley in Smallnone, 2006; Smallbone, Marshall in Wortley, 2008) opredeljujejo tri tipe storilcev spolnih zlorab otrok in sicer preferenčne, priložnostne in situacijske. Za prve velja, da se za dosego svojega cilja zelo prilagajajo otroku in mora za uspešno izvršitev izbrati najbolj ranljivo žrtev, za storilce iz priložnosti velja, da izkoristijo za njih ponujeno priložnost v smislu dane situacije med tem, ko za situacijske storilce velja, da jih običajno otroci ne privlačijo ampak jih specifični vedenjski namigi spravijo do te mere, da otroka spolno zlorabijo.

2.2.2 Posledice zlorabe otroka in njegova molčečnost

Po razkritju dolgotrajne zlorabe otroka se sprašujemo, zakaj otrok ni razkril zlorabe nad njim in ali se jo je sploh zavedal. Otrok takoj začuti zlorabo, vendar izkazovanje ljubezni storilca omili šok in presenečenja, ki jih doživlja žrtev. Zaradi tega žrtev podvomi v slabe namere storilca, saj mu ta zatrjuje, da to ni nič slabo namernega. Otrok si v takih primerih dogodkov ne upa povedati, saj se boji, da mu drugi tega nebi verjeli in se zaradi molka čedalje bolj čuti krivega, umazanega in vrednega zasramovanja. V takih primerih se občutki krivde višajo in prisotna je miselnost, da ni izpolnil pričakovanja staršev. Storilec v veliki meri žrtvi nudi več ugodja v primerjavi z drugimi člani družine in mu daje vedeti, da ga ima rad. Posledice spolne zlorabe se navzven kažejo različno, predvsem v obliki agresije, zapiranja vase, nezaupljivosti, padec učnega uspeha, trpinčenje drugih otrok, preplašeno vedenje. Spolna zlorabljeni pa se v življenju spopadajo tudi z drugimi posledicami, na podlagi katerih žrtev lahko tudi prepoznamo. To so izguba, jeza in krivda. Za izgubo je značilno, da vsak zlorabljeni otrok trpi izgubo otroštva, svobode in vsaj enega starša. Kasneje v zrelejših letih se spominja spolne zlorabe in z njo povezanih izgub. Obstaja vizija odstranitve posledice izgube in sicer z uspešno prekinitvijo zlorabe in obdržitvijo družine skupaj. Posledica zlorabljanja otrok je veliko jeze s strani žrtve do storilca, staršev oziroma na vse, v katere je verjel, da jim lahko zaupa. Jezo po navadi zadržuje v sebi dalj časa, tudi celo življenje, ki pa se v vsakdanjem vedenju kaže v umiku in sovražnosti. Občutek krivde po spolni zlorabi otroka, je velikokrat na visokem nivoju. Zato ni nikoli preveč besed, s katerimi otroku sporočamo, da ni kriv za to, kar se mu je zgodilo. Te besede niso odveč tudi v odraslem obdobju, saj se preživetim spolnih zlorab občutki krivde vračajo (Bašič, 1997).

2.2.3 Preiskovanje spolne zlorabe otroka

Preiskovanje spolne zlorabe otroka zahteva dobro usposobljenost policistov, ki se ukvarjajo s tem področjem dela. Prav gotovo ne bo zadostovalo znanje policista ali kriminalista, ki se ukvarja s splošnim področjem dela nalog policije. Za to je potrebna prisotnost osebe, ki je usposobljena za delo z ranljivimi žrtvami, ki so v tem primeru otroci. Tudi izkušnje preiskovalcev in njihova osebna razvitost pripomoreta k boljši in strokovnejši razjasnitvi dogajanja zlorabe otroka. Pomembno je, da preiskovalec otroka ne zasuje z vprašanji, si ga ogleduje, temveč pristopi z veliko mero potrpežljivosti. S takšnim pristopom bo otrok podal informacijo, ki sta jo do sedaj vedela le s storilcem in bo pomembno vplivala na potek postopka. Zaradi manjše zmedenosti otroka (Likar, 2002) priporoča, da razgovor z otrokom opravlja le eden policist. Ta mora na začetku otroka predvsem poslušati, se nekako vživeti v njegovo vlogo, mu nuditi občutek razumevanja, preklicati občutke krivde in občutek strahu, ki ga imajo običajno otroci ob pojavu spolne zlorabe. Pri dolgi otrokovi izpovedi in pripovedovanju za sam postopek nepomembnih stvari, je potrebno na koncu izločiti pomembne podatke, saj običajno pri tovrstnih kaznivih dejanjih kazenska ovadba temelji na izjavi oškodovanca, saj materialnih dokazov skorajda ni. Pri vsem tem je za kazenski postopek najpomembnejše čim hitreje prijetje storilca. Pri preiskovanju kaznivih dejanj zlorab otroka, imajo pomembno vlogo centri za socialno delo, saj so ob odsotnosti staršev kot storilcev, prav oni njihovi zakoniti zastopniki (Frangež in Dvoršak, 2006).

2.2.4 Psihično nasilje nad otrokom ob razvezi staršev

Kot pravi Kraljičeva (2010), razveza pomeni prenehanje partnerskih razmerij, med tem ko se starševska razmerja nadaljujejo, saj je to roditeljska pravica obeh staršev. To pa pomeni nujnost sodelovanja in stikov med obema staršema tudi po tem, ko se odločita za ločitev. Predvsem, ko gre za dogovor o skrbništvu, ti stiki niso odraz ljubezni temveč velikokrat mejijo s spori. V tistem obdobju, sta tako eden roditelj kot drugi v posebnem psihičnem stanju in sta motivirana predvsem za doseganje lastnih ciljev, kar pa ne vpliva dobro na otroka samega. Starši pozabljajo, da pri medsebojni komunikaciji ta pride do te mere, ki bi jo lahko označili za psihično nasilje nad otrokom. Tudi, če se besede ne nanašajo na otroka, je ta žrtev nasilja, saj je prisoten pri izvajanju nasilja drugih družinskih članov, kar je predvidel tudi zakonodajalec s Zakonom o preprečevanju nasilja v družini (2008). Otroci se v podobnih situacijah znajde nekje v žarišču in deluje kot magnet za izlita čustva staršev. Ti velikokrat pozabijo, da so otroci kljub svoji nezrelosti dobri opazovalci in znajo zaznavati nepravilnosti v svojem okolju. Predvsem, ko gre za prepire med staršema ali celo fizična obravnavanja, se lahko vtisnejo v otrokovo zavest, ki ga lahko spremlja celo življenje. Zaradi opisanega je pomembno, da starša rešujeta spore sporazumno, saj je od tega odvisen otrokov nadaljnji razvoj.

3 METODA

3.1 Namen in cilji

Namen prispevka, je preučevanje statističnih podatkov o kaznivih dejanjih in prekrških storjenih v povezavi z nasiljem v družini na območju Republike Slovenije za obdobje od leta 2006 do 2010.

Cilj prispevka je ugotoviti stanje na omenjenem področju. Prav tako bomo ugotavljali ali se kazniva dejanja in prekrški v povezavi z nasiljem v družini povečujejo ali zmanjšujejo in iskali razloge za zmanjšanje oziroma povečanje. Prav tako želimo ugotoviti smotrnost in učinkovitost izreka ukrepa prepovedi približevanja, ki je nekakšen sopotnik predvsem pri kaznivih dejanjih nasilja v družini. Opredelili bomo svoja stališča in ocene o rezultatih analize, ter podali predloge za izboljšanje stanja na proučevanem področju.

3.2 Uporabljene metode

Pri izdelavi članka smo v teoretičnem delu uporabili metodo analize tekstov, v empiričnem delu pa primerjalno metodo. Primerjali in analizirali bomo statistične podatke, ki se navezujejo na delo policije z dogodki povezanimi z nasiljem v družini za obdobje od leta 2006 do 2010.

Za oblikovanje prispevka in izdelavo ustreznih preglednic in grafičnih prikazov bomo uporabili računalniška programa Microsoft Word in Microsoft Excel.

4 Analiza in interpretacija rezultatov

Poglejmo si najprej nekaj statističnih podatkov policije za obdobje od leta 2006 do leta 2010. Prikazujemo jih v naslednji tabeli.

Tabela 1: Število kršitev Zakona o varstvu javnega reda in mira (2006) v zvezi z nasiljem v družini v obdobju od leta 2006 do 2010 (Poročilo o delu policije za leto 2007 (2008), Poročilo o delu policije za leto 2009 (2010) in Poročilo o delu policije za leto 2010 (2011))

KRŠITEV	2006	2007	2008	2009	2010
Nasilje v družini 6/4 v povezavi s 6/1, 6/2 in 6/3 ZJRM.	2.415	5.120	5.064	4.000	3.857

Iz zgornje tabele lahko vidimo število obravnavanih kršitev Zakona o varstvu javnega reda in mira (2006) v obdobju od leta 2006 do 2010, ki so v povezavi s 4. odstavkom, 6. člena omenjenega zakona. Ta govori, da se kršitelj kaznuje po tem členu, če stori prekršek proti zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, bivšemu zakoncu ali zunajzakonskem partnerju ali partnerju v registrirani istospolni skupnosti, krvnemu sorodniku v ravni vrsti, posvojitelju ali posvojencu, rejniku ali rejencu, skrbniku ali varovancu te osebe ali proti osebi, ki živi s storilcem v skupnem gospodinjstvu. Iz zgoraj navedenih statističnih podatkov za omenjeno obdobje lahko vidimo velik porast števila kršitev omenjenega zakona oziroma nasilja v družini z elementi prekrška med letoma 2006 in 2007 in sicer za več kot polovico. Takšen porast kršitev je bil prav gotovo tudi motivacija in utemeljitev zakonodajalca, da kršitve, ki zajemajo tudi elemente nasilja uvrstijo v Kazenski zakonik (2008). Ta poleg zelo podobne definicije opredeljuje kaznivo dejanje, ki drugega družinskega člana v daljšem časovnem obdobju spravlja v podrejen položaj, oziroma z njim grdo ravna. Poznavajoč razmere se v praksi ločijo kazniva dejanja od prekrškov predvsem s tem, da je pri kaznivem dejanju prisotno sleherno fizično nasilje, pri prekrških pa predvsem psihično nasilje oziroma verbalni spori. Razlog upada kršitev z elementi prekrška v zadnjih letih je prav gotovo v novem Kazenskem zakoniku (2008), ki kot smo že omenili opredeljuje nasilje v družini kot kaznivo dejanje. Iz tega lahko sklepamo, da bi pred tem tudi marsikateri prekršek v današnjem času obravnavali kot kaznivo dejanje. Pred tem so bili kršiteljem običajno izdani plačilni nalogi, katerih utemeljitev je ob odsotnosti materialnih dokazov slonela zgolj izjavi prijavitelja. V problematičnih družinah, kjer so živeli povratniki nasilja v družini, so se tako zgolj izmenjevali kot kršitelji in drugič kot oškodovanci nasilja, saj je bil njihov motiv maščevanje partnerju. Visoke globe, so takšno družino potisnile še nižje k socialnemu dnu. Pred samim pojavom kaznivega dejanja nasilja v družini, ki se preganja po uradni dolžnosti, je bilo le malo oškodovancev, ki so partnerja ali drugega družinskega člana kazensko preganjali, za v večini primerov predlagalne delikte, kot so ogrožanje varnosti, lahke telesne poškodbe. Verjetno so

se zavedali, da ne obstaja dovolj materialnih dokazov, zadeve niso jemali resno ali se celo ustrašili posledic krive ovadbe, kar po našem mnenju tudi ni izključeno. Teža prekrška pred letom 2008 je gotovo v določenih primerih preseгла težo marsikaterega kaznivega dejanja po omenjenem letu. Ta sprememba je v nekaterih pogledih dobrodošla v smislu prevencije in višje zagrožene kazni, celo kazni zapora. Nepotrebna pa v primerih, ko gre za lažje oblike nasilja, predvsem zaradi krivde obeh ali več udeleženih akterjev, kar pa preiskovalci težko zaznajo. V nadaljevanju pa si pogledjmo še kazniva dejanja za isto časovno obdobje. Prikazujemo jih v naslednji tabeli.

Tabela 2: Število obravnavanih nekaterih kaznivih dejanj iz poglavja kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke Kazenskega zakonika (2008) (Poročilo o delu policije za leto 2007 (2008), Poročilo o delu policije za leto 2009 (2010) in Poročilo o delu policije za leto 2010 (2011))

KAZNIVO DEJANJE	2006	2007	2008	2009	2010
Nasilje v družini	/	/	120	2.478	2.344
Zanemarjanje otroka in surovo ravnanje	276	257	336	720	694
Odvzem ml. osebe	115	411	264	293	302

Iz zgornje tabele lahko vidimo število obravnavanih kaznivih dejanj s strani policije in sicer kaznivo dejanja nasilja v družini po I. odstavku, 191. člena Kazenskega zakonika (2008) v obdobju od leta 2008 do 2010, zanemarjanje otroka in surovo ravnanje po I. odstavku 192. člena Kazenskega zakonika (2008) in odvzem mladoletne osebe po I. odstavku, 190. člena že omenjenega zakona. Iz zgoraj navedenih podatkov vidimo, da se je nasilje v družini kot kaznivo dejanje pojavilo leta 2008 in sicer konec leta, zaradi česar je tudi število precej nižje, glede na poznejše obdobje. Pred tem se je večina dejanj nasilja v družini obravnavala kot prekršek, za kar je zagrožena globa. Nadalje lahko vidimo, da je v letu 2009 število kaznivih dejanj doseglo vrhunec, s številko 2.478 na območju Republike Slovenije. Razloge za takšen porast lahko iščemo v striktni obravnavi policije ob prisotnosti fizičnega nasilja zoper družinskega člana in večji seznanjenosti prebivalcev, da je to vrstno dejanje tudi kaznivo. Tudi nekakšna priložnost žrtvam kaznivih dejanj nasilja v družini, da končajo preživeto muko in naznanijo storilca, ki bi ob prejšnji naznanitvi prejel le denarno kazen.

Število kaznivih dejanj zanemarjanje otroka in surovega ravnanja se je v začetnem obdobju naše analize gibalo okoli 300. Z novim Kazenski zakonikom (2008) se je to število povečalo na 720, kar je tudi vrhunec predstavljenih rezultatov. Pri tem vidimo, da se je omenjeno kaznivo dejanje sorazmerno povečalo s pojavom nasilja v družini kot kaznivega dejanja. Razlog tiči v tem, da policija ob zaznavi ali prijavi kaznivega dejanja nasilja v družini in je pri tem prisoten tudi otrok, poleg prvotnega kaznivega dejanja obravnava tudi zanemarjanje. Policisti na lokalnem nivoju zadeve striktno uporabljajo in zaznavajo takšna kazniva dejanja. Ali je to zaradi angažiranosti policistov in motivacije zaščite otroka ali zaradi samega klasifikatorja pristojnosti obravnave kaznivih dejanj, za enkrat ni mogoče govoriti. Sklepamo lahko, da je bilo veliko število kaznivih dejanj zanemarjanja otroka in surovega ravnanja pred letom 2008 v coni sive kriminalitete, ki ni bila nikoli prijavljena. Tudi iz tega vidika je novi Kazenski zakonik (2008) pripomogel k zaščiti otrok in angažiranju centra za socialno delo, ki poskrbi za žrtve nasilja v družini. Glede na opisano se pojavlja tudi vprašanje, ali je ob okoliščinah, ki smo jih opisali, storilec odgovoren za storjeno kaznivo dejanje zanemarjanje otroka in surovo ravnanje. To

navajamo predvsem zaradi tega, ker je namen, kot element kaznivega dejanja zelo težko dokazljiv in ga verjetno v večini opisanih primerov tudi dejansko ni, saj storilčev namen pri prepiru s partnerjem ni škodovati prisotnemu otroku.

Poglejmo si še podatke o ukrepu prepovedi približevanja. Prikazujemo jih v naslednji tabeli.

Tabela 3: Število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja določeni osebi ali kraju po 39. a. členu Zakona o policiji (2009), ki jih je policija izrekla v obdobju od leta 2006 do 2010 (Poročilo o delu policije za leto 2007 (2008), Poročilo o delu policije za leto 2009 (2010) in Poročilo o delu policije za leto 2010 (2011))

UKREP	2006	2007	2008	2009	2010
Ukrep prepovedi približevanja določeni osebi ali kraju po 39. a členu Zpol.	281	500	553	1.120	1.080

Iz zgornje tabele lahko vidimo število izrečenih ukrepov prepovedi približevanja, ki jih je policija izrekla v obdobju od leta 2006 do 2010. Ukrepi so se v obdobju, ki smo ga izbrali za naše raziskovanje močno povečevali, dosegli vrhunec v letu 2009 s številom 1.120 in se kot kažejo statistični podatki za leto 2010 nekoliko umirili in celo zmanjšali. Iz tabele lahko vidimo, da so se ukrepi prepovedi približevanja podvojili vzporedno s pojavom kaznivega dejanja nasilja v družini po letu 2008, zaradi česar so bili v večini primerov izrečeni. Iz tega lahko sklepamo, da je bilo ob vsakem drugem obravnavanem kaznivem dejanju nasilja v družini, osumljencu izrečena prepoved približevanja. Iz izkušenj sodeč, je ta ukrep nujno potreben v manjši meri kot kažejo rezultati, saj se žrtve po krajšem časovnem obdobju od naznanitve velikokrat vračajo na policijsko postajo in želijo bodisi umakniti kazensko ovadbo in »umakniti« prepoved približevanja, kar pa ni mogoče. Ukrep izrečen s strani policije velja 2 dni, ki pa ga lahko prvič do 10 dni podaljša preiskovalni sodnik. Takšen ukrep se izreče za zavarovanje oškodovanca pred nadaljnjimi nasilnimi dejanji s strani storilca. Pojavi pa se vprašanje v primerih, ko ne gre za kazniva dejanja s hujšimi posledicami ali grožnjami z napadom na življenje in telo. Smo mnenja, da v takšnih situacijah organi pregona zavarujejo bolj sebe, kot pa žrtve, v smislu morebitnega dokončanja kaznivega dejanja in posledično njihove odgovornosti. To pa omenjamo predvsem zaradi tega, ker določene žrtve prihajajo na policijsko postajo s prvotno izjavo, da želijo prepoved približevanja, brez utemeljenega razloga. Ta seveda ob nekakšni formalni zaznavi policije ni mogoča. Delu z žrtvami ali namišljenimi žrtvami je potrebno dati veliko pozornosti v smeri razjasnitve okoliščin naznanjenega dogajanja. Ne zgodi se malokrat, ko si na račun ukrepa prepovedi približevanja določene žrtve želijo znebiti svojega partnerja, otroka ali drugega družinskega člana, ki je pijanec, narkoman ali bodisi psihični bolnik. Primerjalno si pogledjmo še podatke o kaznivih dejanjih in prekrških za primerjalno obdobje. Prikazujemo jih v tabeli 4.

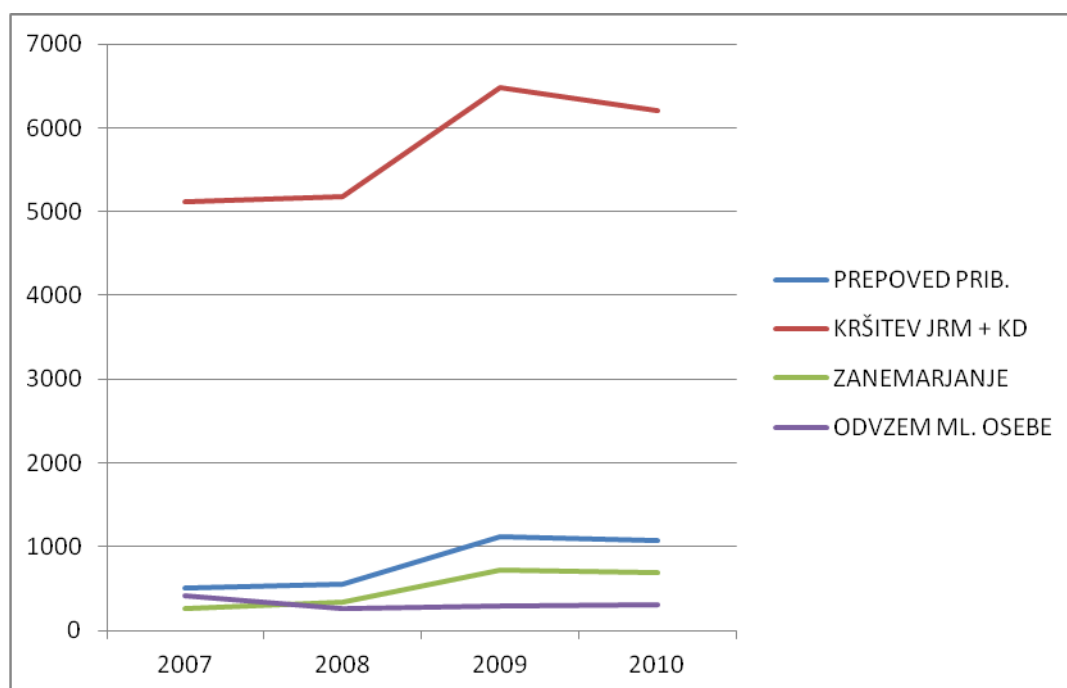
Zaradi lažjega prikaza in ponazoritve števila pojavov nasilja v družini za obdobje, ki ga proučujemo, smo sešteli obravnavane prekrške v zvezi z nasiljem v družini z omenjenimi kaznivimi dejanji. Iz tega lahko vidimo, da se je v primerjavi z letom 2006 močno povečalo število obravnavanih dogodkov do leta 2010. Vendarle pa pri vsoti kaznivih dejanj in prekrškov po letu 2008 ni zaznati velikega porasta. Mediji, vsaj v zadnjih letih poročajo o velikem porastu nasilja v družini, kar je logično ob tem, da imamo omenjeno dejanje v Kazenskem zakoniku (2008) od leta njegove objave. Ob bolj detajlnem pogledu na število obravnav policije na področju nasilja v družini in ob dejstvu, da se je veliko kaznivih dejanj v današnjem času pred

letom 2008 obravnavalo kot prekršek, lahko ugotovimo, da porast niti ni tako velik. Seveda pa bodo vsakršni napori odgovornih služb za zmanjšanje nasilja v družini zelo dobrodošli. Skupne podatke si pogledjmo še v grafični obliki. Prikazujemo jih na sliki 1.

Tabela 4: Prikaz stanja kršitev Zakona o varstvu javnega reda in mira (2006) za leti 2006 in 2007, ter seštevek kršitev omenjenega zakona in kaznivih dejanj nasilja v družini po Kazenskem zakoniku (2008) za obdobje od leta 2008 do 2010 (Poročilo o delu policije za leto 2007 (2008), Poročilo o delu policije za leto 2009 (2010) in Poročilo o delu policije za leto 2010 (2011))

KRŠITEV	2006	2007	2008	2009	2010
Kršitev 6/4 ZJRM v zvezi s 6/1, 6/2, 6/3 ZJRM + KD nasilje v družini.	2.415	5.120	5.184	6.478	6.201

Slika 1: Grafični prikaz stanja ukrepov izvedenih v zvezi z nasiljem v družini za obdobje od leta 2006 do 2010 (Poročilo o delu policije za leto 2007 (2008), Poročilo o delu policije za leto 2009 (2010) in Poročilo o delu policije za leto 2010 (2011))

Iz slike lahko vidimo prikaz stanja ukrepov v obdobju od leta 2006 do 2010 in sicer prepovedi približevanja, število kaznivih dejanj in prekrškov v zvezi z nasiljem v družini, število kaznivih dejanj zanemarjanje otroka in surovo ravnanje, ter kaznivo dejanje odvzem mladoletne osebe.

5 Ugotovitve in priporočila

Ugotovili smo, da je bilo nasilje v družini prisotno precej pred tem, ko ga je v Kazenski zakonik (2008) vnesel zakonodajalce. To se je kazalo predvsem v številnih prekrških, ki so bili storjeni

med družinskimi člani ali drugi daljši družinski skupnosti. Teža prekrška v tistih časih, je v veliko primerih preseгла težo kaznivega dejanja danes, saj so se takrat obravnavala kazniva dejanja v veliki meri kot predlagalni delikt, za katerega pa se sodeč po izkušnjah oškodovanci niso odločali. Pri pojavu nasilja v družini, kot kaznivega dejanja je bilo zaradi podobnosti definicije s prekrškom veliko odprtih vprašanj za samo razlikovanje. Kot kažejo nekatere usmeritve policije, je razmejitev takšna, da se ob pojavu kakršnega koli fizičnega kontakta zadeva obravnava kot kaznivo dejanje. V primeru, da tega ni, oziroma ni volje oškodovanca za sam kazenski pregon kaznivega dejanja, pa se primer obravnava kot prekršek. Za samo izboljšanje stanja na tem področju oziroma strokovnejšo razlikovanje prekrška od kaznivega dejanja predlagamo več usposabljanj za policiste, ki se ukvarjajo s pojavom nasilja v družini. Usposabljanja bi morala temeljiti na praktičnih primerih in predvsem sodbah Ustavnega sodišča v smislu razlikovanju opisanega. Ob dobri usposobljenosti policistov, bi tako lažje prepoznali žrtve nasilja v družini in zadeve obravnavali glede na težo dejanja. Miselnost, da je vsak pojav najmanjšega nasilja v družini kaznivo dejanje je sporno, saj je v mnogih primerih bolj primeren in učinkovit postopek o prekršku.

Sama obravnava kaznivega dejanja nasilja v družini, zahteva izkušenega preiskovalca, ki pozna teorije in znake, ki kažejo na pojav tega okrutnega dejanja. Poseben poudarek je potrebno nameniti otrokom, ko so ti žrtve nasilja s strani staršev ali drugih družinskih članov. Potrebno je opraviti temeljit razgovor z žrtvijo, ter pričami kaznivega dejanja, tudi v smislu odkritja naznanitve kaznivega dejanja krive ovadbe. Člani v družinski skupnosti, ki niso v dobrih odnosih, so v stanju čustvene vzburjenosti, kar pri njih povzroča željo po maščevanju. To lahko pripelje posameznika k temu, da naznani kaznivo dejanje, katero v resnici sploh ni bilo storjeno. Motivi za kakšna dejanja so lahko škodoželjnost, maščevanje in tudi koristoljubje, ko gre za delitev premoženja. Iz izkušenj sodeč, se kazniva dejanja v družini v večini primerov končajo brez vidnih posledic, oziroma lahкими telesnimi poškodbami. To je seveda dobrodošlo v smislu minimalnih posledic, vendar nastane težava ob samem dokazovanju kaznivega dejanja na sodišču. Tako je v veliki meri sodba odvisna od žrtve, oziroma njene izjave ali izjave prič. Ker do same obravnave pred sodiščem mine nekaj časa, se do tedaj mnogo stvari pozabi in spremeni. Če sklepamo iz tega, da v nekaj dneh po prijavi nasilja v družini žrtev ponovno obišče policijsko postajo in želi umakniti kazensko ovadbo, lahko pričakujemo, da se na sodišču ne bo izpovedala zoper obdolženega storilca in bo ta ostal nekaznovan. To lahko pri storilcu povzroči motivacijo za kasnejša deviantna ravnanja v družinski skupnosti. Na tem mestu velja poudariti, da morajo sodišča kazniva dejanja storjena v družinski skupnosti, obravnavati prioriteten, saj so osebni dokazi edini, ki lahko tonejo v pozabo in s tem izgubo.

Velik pomen pri nasilju v družini ima ukrep prepovedi približevanja. Praksa je takšna, da se v večini primerov osumljencu kaznivega dejanja nasilja v družini izreče omenjen ukrep. Ta seveda v veliki meri pripomore k zaščiti žrtve, ki je lahko posamezni član družinske skupnosti. Pri samem izreku prepovedi približevanja, je potreben temeljit premislek smotrnosti izreka ukrepa, ki mora preseči samozaščito policista, v smislu zavarovanja samega sebe, za morebitne posledice nadaljnjega nasilja. Potrebno je izdelati nekakšen miselni načrt s postavljanjem zgodb v obliki verzij, ki bi se lahko zgodile med samim ukrepom. Če domnevamo, da je storilec taka oseba, ki ukrepa ne bo spoštovala, ne bo smotrna njegova prepoved. V takšnih primerih se raje odločamo za namestitev žrtve v varno hišo, oziroma prostor, kjer bo zagotovljena njena varnost. Seveda obstaja pomislek, da s takšno potezo ponovno dajemo motivacijo storilcu. Toda pri storilcu, ki mu je izrečena prepoved približevanja in nima možnosti, ter sredstev za življenje izven doma, lahko povzročimo nadaljnjo deviantnost v smislu zateka k brezdomcem, alkoholu in z njim povezanimi težavami. Na koncu se lahko zgodi, da takšen človek povzroči več škode, ko je imel prepoved približevanja, kot če je nebi imel. Zaradi tega je izrednega pomena policistova usposobljenost, odločnost in znanje predvidevanja možnih posledic, ki bodo nastale z njegovim izrekom. Težava se pojavlja tudi na višji stopnji, to je pri preiskovalnem sodniku, ki ukrep podaljša. Ta poleg pisnih izdelkov policije, v večini primerov nima predstave o storilcu in žrtvi, saj do odločitve o podaljšanju ukrepa v večini primerov z njimi nima osebnega stika. Iz

tega lahko sklepamo, da izrečeni in naknadno podaljšani ukrepi prepovedi približevanja temeljijo zgolj na garanciji v smislu, da ne bo še kaj narobe in ne toliko za preprečitev še hujših ali pogostejših kaznivih dejanj in prekrškov. Za učinkovitejše in smotrnejše izvedene ukrepe prepovedi približevanja predlagamo, da se striktno in natančno izdela načrt kontrole ukrepa, v okviru katerega se ugotovijo njegove kršitve. Pozornost je treba nameniti tudi žrtvi, saj bi se lahko tudi ta, z namenom približala storilcu in sprožila spor. Takšne informacije, bi policistom pripomogle k izboljšanju nadaljnjih obravnav nasilja v družini, saj so problematične družine velikokrat redne stranke v policijskih postopkih.

Iz navedenega lahko zaključimo, da je nasilje v družini s pojavom v Kazenskem zakoniku (2008) pripomogel k zaščiti marsikatere žrtve in kaznovanju storilcev. Za učinkovito obravnavo omenjenega kaznivega dejanja, pa bo potrebno še veliko prakse v predkazenskem in kazenskem postopku, s pomočjo katere bodo odkrite prave žrtve in pravi storilci kaznivega dejanja nasilja v družini.

6 Literatura

- Bašič, K. (1997). Spolni napad na otroka. *II. Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti, Trpinčen otrok*. Merdiana d.o.o.
- Bašič, K. (2002). Vpliv stereotipov in motov na raziskavo kaznivega dejanja spolnega napada na osebo, mlajšo od 15 let. V M. Pagon (ur.), *Tretji slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Visoka policijsko – varnostna šola.
- Filipčič, K. (2010). Avtonomija žrtev nasilja v družini vs. prijavitvena dolžnost. *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede in pravna fakulteta.
- Frangež, D. (2010). Spolna zloraba otroka kot oblika nasilja v družini. Kazensko pravni odziv na nasilje v družini – nekaj odprtih vprašanj. *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana, Fakulteta za varnostne vede in pravna fakulteta.
- Frangež, D. in Dvoršek, A. (2006). Spolna zloraba otroka: prisotna, a prikrita. *Dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Frei, K. (1996). *Spolna zloraba. Z odkrito besedo do varnosti*. Ljubljana: Kres.
- Kazenski zakonik. (2008). *Uradni list republike Slovenije*, (55).
- Kraljić, S. (2010). Razveza staršev kot oblika psihičnega nasilja nad otroci. *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede in Pravna fakulteta.
- Likar, A. (2002). *Delo policista z zlorabljenim otrokom*. (Diplomsko delo). Ljubljana: Visoka policijsko - varnostna šola.
- Mikuž Kos, A. (1997). Psihosocialni vidiki trpinčenja otrok. *II. Ciklus seminarjev Namesto koga roža cveti, Trpinčen otrok*. Ljubljana: Merdiana d.o.o.
- Mušič, T. (2010). Kratak prikaz stanja in aktivnosti policije pri preprečevanju in preiskovanju kaznivih dejanj na področju nasilja v družini. *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede in pravna fakulteta.
- Poročilo o delu policije za leto 2006*. (2007). Ministrstvo za notranje zadeve – policija.
- Poročilo o delu policije za leto 2008*. (2009). Ministrstvo za notranje zadeve – policija.
- Poročilo o delu policije za leto 2010*. (2011). Ministrstvo za notranje zadeve – policija.
- Selinšek, L. (2010). Kazensko pravni odziv na nasilje v družini – nekaj odprtih vprašanj. *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede in Pravna fakulteta.
- Smallbone, S., Marshall, W.L. in Wortley, R. (2008). *Preventing Child Sexual Abuse, Evidence, policy and practice*. Devon, Oregon: Willan Publishing.

- Wortley, R. in Smallborne, S. (ur.). (2006). Situational Prevention of Child Sexual Abuse. *Crime Prevention Studies*.
- Zakon o policiji. (2009). Ljubljana, *Uradni list Republike Slovenije*, (66).
- Zakon o prekrških. (2011). Ljubljana, *Uradni list Republike Slovenije*, (29).
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini. (2008). *Uradni list Republike Slovenije*, (16).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru. (2006). *Uradni list Republike Slovenije*, (70).